

6. *Batrachium*.

- B. hederaceum* L. In helder stilstaand en stroomend water, vooral op het diluvium. Breda, Oudenbosch (alg.), Weurt, Ubbergen (in beekjes), Renkum, Apeldoorn (alg.), Woestehoeve (bij Apeld.), Lunteren, Harderwijk (Lage Sijpel en beekjes om de stad), Amersfoort, Zeist, Deventer, Delden, Almelo, Vriezenveen, Eelderwolde (Eelde), Schiermonnikoog, Bergen, Schoorl, Aardenhout (Haarlem).
- B. divaricatum* Schrk. In stilstaand en stroomend water, meer in klei- dan in zandstreken, ook in duinpannen. Gulpen, Sittard, Oudenbosch, Plasmolen bij Mook (vijver), Nijmegen (gracht te Lent, slooten Ooi en Persingen), Apeldoorn, Twello, Zeist, Deventer, Wijhe, Heino, Kampen, Delden, Almelo, Vriezenveen, Meppel, Terschelling (sloot bij Midsland), Texel, Bergen, Alkmaar, Sloten, (Haarlemmermeer), Amsterdam, Leiden, Westland, Moerdijk (de Vliet), Brielle, Noord Beveland, Zeeuwsch Vlaanderen.
- B. fuitans* Wimm. In het stroomend water van rivieren en beken, ook in duinpannen. Maastricht, St. Pietersberg, Gulpen, Valkenburg, Meerssen (in de Geul), Roermond, Hamert, in de Waal bij Weurt en tusschen het fort Krakenhoff en Nijmegen, in een beek langs de stadsweg bij Harderwijk, Utrecht, in de Kromme Rijn bij Bunnik, Velzen, Alphen, Voorne.
- B. hololeucum* Lloyd. In vochtige diluviale heide- en veenstreken. Boxmeer, St. Antonie, Breda, Groot Zundert (veenslooten), sloot tusschen Hatert en Overasselt, Lageveld (bij Ede), Worminger- veld (bij Apeldoorn), Zeisterbosch, Zelsaete, Zuiddorpe en Sas van Gent (alle in Zeeuwsch Vlaanderen).
- B. tripartitum* D. C. Alleen op Texel gevonden en vroeger in een sloot tusschen Zelsaete en Zuiddorpe in Zeeuwsch Vlaanderen.
- B. Bandotii* Godr. In slooten met zilt of brak water. Kampen, Friesland, Vlieland, Texel, in slooten om Naarden, in duinslooten bij Loosduinen, Schouwen, Zuid Beveland, Oost-Zeeuwsch Vlaanderen.
- B. confusum* Godr. In slooten met zilt of brak water. Schiermonnikoog, Terschelling, Walcheren, Zuid Beveland, Zeeuwsch Vlaanderen.
- B. heterophyllum* Wigg. In stilstaand en stroomend water in zand- en kleistreken, vooral in het diluvium. Gronsveld, Vaeshartelt, Valkenburg, Meerssen, Asten, Orten (bij den Bosch), Oudenbosch, Nijmegen (Ooi, Hees, Weurt, Lent), Winterswijk, Lichtevoorde, Groenlo, Apeldoorn, Harderwijk, Putten, Maarsbergen, Deventer, Zwolle, Valk, Hardenberg, Gramsbergen, Meppel, Koevorden, Sleen, Odoorn, Weerdinge (Emmen), Zwinderen, Ameland, Schiermonnikoog, Terschelling (Liesterplak, Doodemanskisten), Vlie-

land, Texel, Leiden, Delft, Tholen, Noord- en Zuid Beveland, Walcheren, Zeeuwsch Vlaanderen.

B. trichophyllum Chaix. In zoet, misschien ook in brak water, vooral in lage alluviale zandstreken. Friesland, Schiermonnikoog, Ameland, Texel, Heemstede, Voorne, Schouwen, Duiveland, Tholen, Noord- en Zuid Beveland, Walcheren en Zeeuwsch Vlaanderen.

Opmerkingen bij het verzamelen der Batrachiumsoorten: Men lette bij het verzamelen er op, of de kroonbladen geheel wit zijn, dan wel een gele nagel hebben, of de ondergedoken bladen slap zijn en buiten het water penseelvormig samenvallen, of de meeldraden korter, evenlang of langer zijn dan de kogel van stampers, of de stempel zittend is, dan wel een haakvormig omgebogen stijl aanwezig is.

(Wordt vervolgd).

Thalictrum flavum groeit bovendien nog vrij veel langs de Spaarndammerdijk bij Sloterdijk en Halfweg, om de Oostinderpoel en langs het Nieuwe Diep bij Amsterdam, in een moeras bij Muiden.

R. L. N.

Anemone nemorosa bij Hattem en Zwolle (zeldzaam).

R. L. N.

B. heterophyllum vonden we zeer mooi in gezelschap van *Hottonia palustris* in een sloot bij Voorthuizen.

12 Mei 1896.

R. L. N.

Een zeldzame klaver. Mag ik er u eens opmerkzaam op maken, dat *Trifolium hybridum* weer hier in de buurt groeit? Als u den Spaarndammerdijk volgt tot even voorbij den overweg over de Petroleum-spoorlijn, dan vindt u rechts van den weg een weiland met talrijke exemplaren van deze zeldzame klaversoort.

Is het 't beste, om wilde planten in 't voor- of in 't najaar te zaaien?

Amsterdam.

G. M.

Vragen en korte Mededeelingen.

Mijnheer de Redacteur!

Terwijl ik U dank zeg voor de waardeerende woorden door U aan den 7en druk mijner Schooflora gewijd, moet ik toch, althans ten deele, met U van gevoelen verschillen over de door U gemaakte opmerking. Ik heb bij de wijziging in den 7en druk gebracht, het door U genoemde bezwaar wel gevoeld, doch de moed heeft mij ontbroken, om voor vele planten uit de verschillende volksnamen eene keuze te doen.

U hebt volkomen gelijk, dat ik met het toevoegen van Hollandsche namen in de vorige drukken de bedoeling heb gehad, dat deze langzamerhand door hen, die de wetenschappelijke namen niet wenschen te gebruiken, in gebruik zouden worden genomen. Ik bemerkte echter in den loop van den tijd, dat dit niet zoo algemeen als ik wel gehoopt had, gebeurde. Als ik zelfs in Uw tijdschrift voor *Corydalis*, hoornbloem (pag. 15 en 115), *Scrophularia*, poppekast (pag. 15), *Hierochloa*, reukgras (pag. 15), *Calitriche*, sterrekroos (pag. 34), *Aristolochia*, pijpbloem (pag. 34), *Aegopodium*, Podagraria, geiteblad (pag. 65), *Aspidium cristatum*, kamvaren (pag. 98), *Blechnum Spicant*, kantvaren (pag. 119) en *Cardamine*, kers (pag. 135) vind, dan verlokt mij dat niet, om zelf Hollandsche namen te kiezen.

Aan den anderen kant echter ben ik het met U eens, dat het toch wenschelijk is, een bepaalde naam voor iedere plant te hebben en ik hoop daarvoor dan ook in een volgenden druk mijner flora te zorgen. Ik mag dan echter, naar ik meen, na het door U in de vorige aflevering

geschrevene, verwachten, dat U in het vervolg mede zult willen helpen, om die namen algemeen ingang te doen vinden.

Eene opmerking nog. De naam „adelaarsvaren” voor *Pteris aquilina* is bij ongeluk bij het zetten weggebleven, zooals U uit de errata kan blijken.

Dat ik U dankbaar ben voor uwe aanbieding, om mij door uw tijdschrift te helpen aan vindplaatsen, spreekt van zelf.

H. HEUKELS.

Nog eens Aspidistra. In aflevering IV van uw tijdschrift zegt de heer Heimans in een opstel over *aspidistra*'s, dat het een enkele maal vroeg in het voorjaar, wel eens gelukt bladeren te verkrijgen uit een enkel stuk wortelstok.

De proef gelukt zeker, wanneer men den wortelstok behandelt, zooals de bloemist dat doet. En die behandeling is zeer eenvoudig.

Leg den wortelstok — ge kunt er gerust de oude wortels afsnijden en hem, wanneer hij wat lang mocht zijn, verdeelen in stukjes van ongeveer 5 cM. — leg de stukken dan languit in gewoon wit zand, maar vooral ondiep, desnoods er gedeeltelijk boven.

Het zand moet vochtig gehouden worden. Het best doet men dit door den bloempot met zand en wortelstokken in een houten bak te plaatsen.

Die houten bak behoeft niets anders te zijn dan een oude stijfselkist, gedeeltelijk gevuld met aarde en gedekt door wat oud vensterglas, samengelapt tot een soort raam. De stijfselkist speelt dan voor broeibak. Af en toe begint ge den pot met uw toekomstige jonge *aspidistra*'s, en met

een de aarde in uw broeibak. 't Is geen pronkstuk, maar op zolder (liefst voor een raam, waarop ge de zon krijgt,) ergert zich geen der huisgenooten aan het leelijke ding.

En de aspidistra's groeien er best. In Mei heb ik drie of vier stukken van wortelstokken gelegd, waaraan zich 6 bladen ontwikkelen, een paar zijn zelfs bijna al geheel ontrold.

Een vriend van me zette een paar weken later eveneens in den „broeibak" twee kale wortelstokken, die een week of drie in gewone aarde hadden gelegen, maar nog geen sporen vertoonden van groei. Nu prijken ze ook met een tweetal groene punten.

't Spreekt van zelf, dat later wortelstok en blad in gewone aarde worden overgeplant. Dat kost niet veel moeite bij het uithalen, want het blad schijnt grootendeels, zoo niet geheel te leven van den wortelstok, althans op 't oogeblik laten zich nog geen worteltjes zien.

Zoo'n bak op zolder leent zich opperbest tot allerlei proefnemingen, b. v. het laten ontkiemen van een paar jaar oude pitten van geconfijte dadels. En ongezocht leerde ik, hoe taai van leven de wortelstok van de aspidistra's is. Verleden jaar plantte ik een pot aspidistra om; een stuk wortelstok, dat in den weg zat, sneed ik af, en legde het op de aarde in den bak, om het later er in te leggen.

Maar ik vergat het — een paar maanden daarna vulde ik uit den bak een bloempot met aarde en brak een groene punt af van den zoekgeraakten wortelstok.

Toen smiet ik hem achteloos weg, en daar vond ik dit voorjaar bij 't rommelen in de aarde een lange, bleeke punt. Aan den ouden wortelstok, aan het verlengde daarvan heeft zich een klein, maar mooi zilverbont blad omhoog gewerkt.

Dat het kweken van aspidistra's van een enkelen wortelstok *wel eens* gelukt, meen ik dus te mogen tegen spreken. Maar die verwacht, dat hij op de aangegeven manier zoo dadelijk forsche bladeren krijgt, komt bedrogen uit. De eerste bladeren blijven klein, maar met een jaar of twee is de plant krachtig genoeg, om groote lang gesteelde bladeren voort te brengen. v. D.

Een jaar „Nederlandsche Vogelkunde." De heer H. Albarda zond ons een overdruk uit het Tijdschrift der Nederlandsche Dierkundige Vereeniging, bevattende een overzicht van ornithologische waarnemingen, in Nederland gedaan van 1 Mei 1895 tot en met 30 April 1896. Dit is nu al het tiende jaarverslag, waarmee de ijverige nestor der Nederlandsche ornithologen de wereld der vogelvrienden verblijd heeft en wederom bevat het tal van belangrijke waarnemingen, die ons in onze meening versterken, dat, waar een goed opmerker is, de merkwaardigheden ook nooit ontbreken.

De brochure bestaat uit een dozijn bladzijden, die een kleine veertig „korte mededeelingen" bevatten, voor een groot deel van de heer A. zelf afkomstig, voor een ander deel van bekende Nederlandsche geleerden en vogelvrienden.

In het jaar, waarover het verslag loopt zijn twee vogelsoorten in ons land voor 't eerst waargenomen en wel de Aziatische goudplevier (*Charadrius fulvus*), die de heer A. zelf bij een poelier te Leeuwarden vond, en het Hazelhoen (*Tetrastes bonasia*) dat 9 Nov. 1895 bij Winterswijk gevangen is, naar Eindhoven werd gestuurd om te worden opgezet en eindelijk, toen de preparateur niet was te vinden, door de persoon, aan wie de vogel was toegezonden is opgegeten.

Andere zeldzame zwerf- of trekvogels, die waargenomen werden, zijn de Notenkraker (*Nucifraga caryocatactes macrorhyncha* Brehm) 20 Dec. '95 onder Sassenheim geschoten, de Groote Pieper (*Anthus Richardi*) in November op de Amsterdamsche vogelmarkt aangevoerd, de Kleine Trap (*Otis tetrax*), waarvan op verschillende datums vier exemplaren geschoten zijn, waaronder een oud mannetje, waarmee de dwaling weerlegd is, dat van *O. tetrax* alleen wijfjes en jonge vogels ons land zouden bezoeken, verder de Kleine Zwaan (*Cygnus Bewicki*), de Kleine Rietgans (*Anser brachyrhynchus*), de Groote Jager (*Stercorarius*

catarrhactes) en de Kleine Jager (*Stercorarius pomatorrhinus*).

Van de Sperwer (*Astur nisus*), de Wespandief (*Pernis apivorus*), de Kuifmees (*Parus cristatus*), het wit gesterd Blauwborstje (*Cyanecula suecica caerulescens*), het Goudhaantje (*Regulus cristatus*), de Goudvink (*Pyrrhula europaea*), de Waterral (*Rallus aquaticus*) werden voor 't eerst broedplaatsen waargenomen in Friesland, enkele der hierboven genoemden (No. 3 en 5) zijn ook broedend bij Hilversum gezien, het Goudhaantje ook onder Oudewater. Het merkwaardigste nesten-bericht is echter wel dat van de bastaarden van de bonte en zwarte Kraai (*Corvus cornix* en *C. corone*), die dicht bij Leeuwarden op de straatweg naar Stiens een nest hadden met 3 eieren. Ongelukkig werd dit nest 22 April '96 ontijdig verstoord, terwijl het de heer Albarda niet gelukt is, de oude vogels nog eens te zien te krijgen.

Ons overzicht van een overzicht wordt wat omvangrijk, al hebben we de rijke inhoud ervan nog lang niet uitgeput. Wij besluiten daarom onder dankzegging aan de vriendelijke zender met de wensch, dat hij voor zijn volgend „jaarbericht" ook veel van zijn gading moge vinden onder wat in onze rubriek „Vragen en korte Mededeelingen" van tot tijd zoo al vermeld wordt.

In verband met „De Levende Natuur," bl. 112—113, doe ik u het volgende opmerken. Fr. Wink (Deutschlands Vögel) onderscheidt de volgende soorten van „Seeschwalben" (bl. 209):

1. Flusz Seeschwalbe = *Sterna hirundo* L. (Vischdiefje);
2. Schwarze Seeschwalbe = *Hydrochelidon fissipes* Gray = zwarte Stern (*Sterna nigra*);
3. Brandseeschwalbe = *Sterna cantia* Gm. (groote stern);
4. Zwergseeschwalbe = *Sterna minuta* L. (= dwergstern);
5. Raubseeschwalbe = *Sterna caspica* Pall. (= reuzenstern);
6. Paradies-Seeschwalbe = *Sterna Dougalli* Mont. (Dougall's stern);
7. Lach-Seeschwalbe = *Sterna Anglica*;
8. Küsten-Seeschwalbe = *Sterna macrura* (Naum.) (Noordsche stern) (Koller).

Dus volgens hem is No. 6 verschillend van No. 8.

Purmerend.

L. v. T.

Dat is ook zoo; *Macrura* heeft een geheel roode snavel terwijl die van *Dougalli* geheel zwart is. De onduidelijke plaats in de brief van de heer S. is waarschijnlijk wel daaraan te wijten, dat *beide* vogeltjes ook wel eens *Sterna paradisea* genoemd zijn. Red.

Een wonderlijk geval. Op een avond in Juli was ik bezig met lezen op mijn kamer. Ik had de lamp opgestoken, 't was half tien. Een torretje hield me gezelschap. Als ik u het beestje mag voorstellen: een meikever van een centimeter lengte, dezelfde bruine schilden en denzelfden zwarten kop; een Juli-kever misschien? 't Beestje was zeer beweeglijk en danste in wilde sprongen op en af in het vrij sterke licht der lamp. 't Tuimelde eenige keeren voor mij op het boek. Verdiept in 't lezen gaf ik het ten slotte een geduchten tik op den kop en dacht van den kleinen indringer ontslagen te zijn. Dit was ook het geval, maar hij wreekte zich op zijn manier. Een zevental kindertjes sprongen vóór mij op tafel en schenen den spot met mij te steken. Zij waren twee, drie millimeters lang. Ik stond verwonderd, want van ovoviviparen bij de insecten had ik nooit gehoord. Kunt u me daar iets meer van vertellen?

Maasbracht. L.

J. SMEETS.

Hier in het dorp staat voor een smidse een linde. Sinds zeven weken zijn de onderste bladeren beginnen te verwelken. Nu is alleen de kroon nog groen. Zou gebrek aan voedsel hier de schuld van zijn. De boom is vijftien à twintig meter hoog en op twaalf meter afstand van een

beerput gelegen. Kan ook de opstijgende rook invloed uitoefenen op de bladeren. De linde is niet ouder dan vijftig jaar.

Maasbracht. L.

J. SMEETS.

Dat is werkelijk een wonderlijk geval met die Juli-kever. Natuurlijk zijn die zeven kleintjes geen kindertjes van hem, misschien zijn 't niet eens kevers; wellicht mijten. Hebt u de familie gevangen en bewaard, stuur ze ons dan op, dan willen we eens zien, waarmee we hier te doen hebben.

Om rook geven boomen zoo heel veel niet, die put kon meer schuld hebben, misschien ook heeft de smid onvoorzichtig een kram of een oog in de boom gehamerd.

Monstruositeit van *Linaria vulgaris*.

Mag ik u eens een tekeningetje sturen van een *Linaria vulgaris*, waaraan de bloemen geheel regelmatig zijn geworden? De bloemkroon is buisvormig met van boven nu eens meer dan weer minder duidelijk 5 slipjes en van onderen 5 sporen. 't Aantal meeldraden is ook 5. Merkwaardig is het wel, dat nu reeds drie jaren achtereen op dezelfde plek planten met zulke regelmatige bloemen gevonden worden.

Een enkele maal moet zulk een plant meer gevonden zijn. En misschien is U die regelmatige vorm bekend. Als ik er U een dienst mee kan bewijzen, wil ik U ook wel een plantje oversturen; ik heb er een paar op water.

F. TEN HOOPEN.

Hengelo (O.)

Wij hebben deze „plethorische” vorm van *Linaria* zelf nog nooit gevonden. In Duitsland en Engeland schijnt hij nog al niet zeldzaam te zijn, misschien zijn er onder onze lezers ook wel, die kunnen melden, dat zij hem elders in ons land hebben aangetroffen. U hebt stellig wel zaden van de planten ingezameld; daar moest u eens eenige jaren cultuurproeven mee nemen. Misschien lukt het u ten laatste zaden te verkrijgen, waaruit standvastig de plethorische vorm zich ontwikkelt; zodoende zouden we een aardig sierplantje rijker worden en u had een belangrijke bijdrage geleverd tot de kennis van het ontstaan der soorten. Wij hopen hierover meer van u te vernemen. Hebt u ook zaden voor ons?

G. S. te 's Gravenhage. In de groote eieren-verzameling van Artis zijn de doppen opgeplakt op verschillend gekleurd carton. Van een verzameling, die op deze wijze behandeld is, behoeven de exemplaren nooit in de hand genomen te worden en rollen of stooten is geheel onmogelijk. Daar staat tegenover, dat de dop dan niet in zijn geheel gezien kan worden, dit bezwaar lijkt echter grooter dan het werkelijk is, indien de eieren maar opzij uitgeblazen worden en dan op het vliesje van het blaasgat vastgeplakt. (Zie de Levende Natuur blz. 89). Met de Texelsche

Linaria vulgaris.

schooljongens had ik een verzameling aangelegd, die geborgen was in houten doozen in vakjes verdeeld, waarin de eieren los lagen op een bodem van dik flanel. Die stof is in alle kleuren te krijgen, zoodat het niet bijzonder lastig zou vallen, daarmede de verschillend gekleurde eieren van een passende achtergrond te voorzien. Het flanel kan men ook in de vorm van een bakje in de vakken aanbrengen, dan behoeven de eieren bij beschouwing ook niet in de hand genomen te worden. Wij zouden deze handelwijze de voorkeur geven boven het gebruik van zemelen of zaagsel, die overigens gemakkelijk blauw gekleurd kunnen worden met een oplossing van koper-vitriool, Pruisisch blauw of lakmoes.

Zooals u weet verschijnt van Naumanns Vögel Deutschlands tegenwoordig een nieuwe uitgave in 100 afleveringen à 1 M. De eerste uitgave heeft 636 Mark gekost.

De heer Steen, bloemist, Prinsengracht bij de Leidschestraat toonde ons eenige keurig bewerkte kamer-serres, zooals men ze vroeger veel in de salons zag, maar die thans nergens meer te vinden zijn.

De oorzaak van hun verdwijnen ligt in de omstandigheid, dat de stomp steeds beslagen was en de kostbare plantjes gingen meestal rotten of beschimmelen.

Door een vernuftige ventilatie van de aarde en de ruimte waarin de planten groeien, is het de heer S. volkomen gelukt dat ongerief uit de weg te ruimen.

P. de N. te Dokkum. Wij vermoeden, dat uw rups die van *Lasiocampa callunae* is. Hij eet hei, tormentil, bramen, brem, en is gemakkelijk groot te brengen. De groene bal, die u in 't water gevonden hebt is een zoogenaamde koebal. De koeien lekken elkander en zichzelf dikwijls af; zodoende komen veel haren naar binnen, die worden dan in de vorm van een bal uit 't lichaam verwijderd. Er is dus wel eenige overeenkomst tusschen zulk een koebal en de ballen van haar, graten of beenderen, die de roofvogels uitbraken. Doorgegroeide rozen komen vaak voor, zooals u schrijft, komt hierbij het overgaan van meeldraden en stampers in bladeren in 't spel; zoo heel eenvoudig is de zaak echter niet.

W. v. d. L. te Baarn. Goudvinken zijn even gemakkelijk te verzorgen als kanariëvogels. Ze te leeren fluiten is minder eenvoudig. Fluit steeds in dezelfde toonschaal en in hetzelfde tempo het gekozen liedje voor en weer alle andere geluiden. De vogel bepaalt zich gedurende de eerste dagen tot luisteren. Eindelijk gaat hij meedoen. Fluit hij alleen en blijft hij dan steken, zet dan het lied niet voort, maar begin weer geheel van voren af aan. Goede vogels kunnen twee, zelfs drie liedjes leeren, maar begin nooit aan een nieuw lied, voordat het eerste goed is ingestudeerd. Het is niet aan te bevelen zich van een fluit of viool te bedienen, de diertjes luisteren het liefst naar een hooge menselijke fluitstem. De morgenuren zijn het meest geschikt voor de „studie”.

A. J. M. G. te A. Gaarne gaan wij op uw voorstel in, om van tijd tot tijd een overzicht te geven van boeken over Plant- en Dierkunde van nu en vroeger; wij durven er ook al op rekenen, ook in dit opzicht door de vrienden van ons tijdschrift gesteund te worden.

J. v. d. G. te Amsterdam en F. F. te Utrecht. Mogen wij uw stukjes bewaren voor de zomer-afleveringen van 't volgend jaar?

Ruilaanbieding.

T. F. te Utrecht. Onze vliegende herten van 't vorige jaar waren al gevlogen vóór uw aanvraag van 6 Juni. In deze vakantie heb ik er op de Veluwe een gesnapt. Kan ik u er nog mee dienen? 't Is een mooi exemplaar en al opgezet. De prijs, waarnaar u vraagt, is natuurlijk niet anders dan een wederdienst bij gelegenheid, wij zijn geen handelaars in naturalien. Zend even bericht, of u misschien al voorzien is.

E. Hs.